

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

10(19)
2010

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

VILNIUS 2010

REDAKCINĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
*École des Hautes Études en Sciences Sociales
Kalifornijos universitetas, San Diegas*

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Vilniaus pedagoginis universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKCINĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

Tel.: + 370 5 262 9410
Faks: + 370 5 261 1433
El. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė (Vytis Čiubrinskas)</i>	5
<i>Foreword (Vytis Čiubrinskas)</i>	8

Straipsniai / Articles

Auksuolė Čepaitienė

Giminystės idėja ir paveikslas: genealoginis mąstymas Lietuvoje	11
An Idea and a Picture of Kinship: Genealogical Thinking in Lithuania	35

Irma Šidiškienė

Internetiniai tekstai kaip vedybų tyrimo šaltinis	37
Internet Texts as a Source for Marriage Research	59

Thomas M. Wilson

Elites, Networks and the Anthropologies of Policy and Borders: Some Suggestions from Ireland	61
Elitas, socialiniai tinklai bei viešosios politikos ir paribio antropologijos: keletas pasiūlymų iš Airijos	75

Ida Harboe Knudsen

Keletas pasvarstymų apie žmogaus amžių, politiką ir politikus kaimo bendruomenėje, Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą	77
Some Reflections on Age, Politics and Politicians in a Rural Community after Lithuania's EU-entrance	90

Kristina Šliavaitė

Deindustrializacija, socialinis nesaugumas ir išgyvenimo strategijos posovietinėje erdvėje: Visagino atvejis	93
Deindustrialization, Social Insecurity and Strategies of Survival in the Post-Soviet Region: the Case of Visaginas	114

Tea Golob

The Meanings of "Home" and "Homeland" in Slovene Diasporic Communities	117
<i>Namų</i> ir <i>tėvynės</i> įprasminimas slovėnų diasporos bendruomenėse	135

Daiiva Repečkaitė

Rusakalbių izraeliečių kultūros apibrėžtys kasdienybėje: nuo rafinuotų manierų iki bendravimo kodų	139
Everyday Definitions of Culture by Russian-speaking Israelis: from Sophisticated Manners to Codes of Communication	160

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

Ramūnas Trimakas. Lietuvių liaudies medicina: etnografiniai ir folkloristiniai aspektai. XIX amžiaus pabaiga – XX amžiaus pirmoji pusė (<i>Veronika Gribauskaitė</i>)	163
Lietuviškojo identiteto trajektorijos. V. Čiubrinskas ir J. Kuznecovienė (sud.) (<i>Gediminas Lankauskas</i>)	166
Victor C. de Munck. Kultūros tyrimai: patirtis ir apibendrinimai (<i>Auksuolė Čepaitienė</i>)	168
Pirmieji lietuviai Teksase. The first Lithuanians in Texas: parodos katalogas / exhibition catalog. V. Čiubrinskas ir J. Genys (sud.) (<i>Skaidrė Urbonienė</i>)	171
Nijolė Marcinkevičienė. Metai už stalo. Kalendorinių švenčių ir sezoniniai valgiai (<i>Žilvytis Šaknys</i>)	177
Darius Staliūnas. Making Russians. Meaning and Practice of Russification in Lithuania and Belarus after 1863 (<i>Remigijus Civinskas</i>)	181

Konferencijos / Conferences

Tarptautinė konferencija „Identiteto politika antropologiniu požiūriu“ Klaipėdos universitete (<i>Rimantas Sliužinskas</i>)	186
Rusijos etnografų ir antropologų kongresas Orenburge (<i>Jonas Mardosa</i>)	192

Sukaktys

Profesorei Pranei Dundulienei 100 metų (<i>Žilvytis Šaknys</i>)	195
Jubiliatė Janina Genovaitė Laniauskaitė-Morkūnienė (<i>Irena Regina Merkienė</i>)	197

JUBILIATĖ JANINA GENOVAITĖ LANIAUSKAITĖ-MORKŪNIENĖ

Lietuvių materialiosios kultūros tyrinėtoja, Lietuvos istorijos instituto darbuotoja nuo 1965 m., istorikė, etnologė dr. Janina Genovaitė Morkūnienė sulaukė garbaus jubiliejaus.

1940 m. gruodžio 27 diena. Kas gražiam Aukštadvario miestelyje, prigludusiam prie Negasčiaus, Navos, Skrebio, Zankelio ežerų, Verknės upės ir piliakalnio, galėjo pagalvoti, kad gandras, aplankęs Laniauskų – Stanislovo ir JAV gimusios Stefanijos Vinevičiūtės – šeimą, padovanos mergaitę, kuri atskleis daugelį lietuviškų tradicinių vyriškų amatų paslapčių ir į Europos etninių kultūrų žemėlapių įterps naujų duomenų apie lietuviškas transporto priemones ir su jomis susijusias realijas Lietuvos kaimuose ir miesteliuose?

Laikai buvo neramūs, bet darnioje šeimoje šalia sesers, dviejų vyresnių ir jaunesni brolių, vėliau – dar vieno broliuko metai bėgo greitai. Mama tikėjosi, kad dukra taps gydytoja ar bent vaistininke, bet buvo kitaip – labiau viliojo geografija ir istorija, ypač prancūzų ir rusų istoriniai romanai, žymių istorinių asmenybių biografijos. Gal Aukštadvario vidurinės mokyklos

direktorių M. Geležinio ir E. Grudzinsko istorijos pamokos, o gal pasakojimai iš Aukštadvario praeities 1959 m. nuvedė į Vilniaus universiteto Istorijos ir filologijos fakultetą. Deja, po sėkmingai išlaikytų stojamųjų egzaminų ir iš istorijos gauto aukščiausio įvertinimo – penketo mandatų komisija gyvenimą pasuko kita linkme: pasiūlė porą metų „padirbėti gamyboje“. Laimė, Vilniuje ėmėsi globoti sesuo Regina. Vyriausias brolis Henrikas surado kanceliarinio darbo Statybinių įmonių kombinato dažymo ceche, vėliau – Statybos ministerijos statybinių medžiagų bazėje.

1961 m. prasidėjo išsvajotos istorijos studijos, kurios patraukė istorijos vyksmo globalumu ir tarptautinių įvykių pasekmėmis valstybėms ir visuomenėms. Profesorių Broniaus Dundulio, Juozo Jurginio, Juozo Galvydžio, Algirdo Vaitkūno ir kitų dėstytojų paskaitos, kursiniai darbai ir baigiamasis diplominis darbas „Prancūzijos ir Vokietijos kova dėl Maroko XX a. pradžioje“ siejosi su visuotine politine istorija. 1965 m. pirmieji dar tebestudijuojančios laborantės žingsniai LMA Istorijos instituto (dabar – Lietuvos istorijos

institutas) Feodalizmo sektoriuje parodė jai Lietuvos istorijos tyrinėtojų virtuvę iš arti. Čia laukė ir naujas posūkis – į etnografiją. Su ja artimiau susidūrė VU per profesorės Pranės Dundulienės paskaitas ir sėkmingą etnografinę praktiką 1966 m. instituto etnografinėje ekspedicijoje. Joje Pabaltijo istorinės etnografijos atlasui rinko medžiagą apie žemdirbystę. Prof. Vaciu Miliui paskatinus, Janina Laniauskaitė Suvalkijoje surinktus duomenis apibendrino savo pirmajame straipsnyje *Senieji Suvalkijos valstiečių arimo ir sėjos įrankiai* (Laniauskaitė Janina. 1967. *Senieji Suvalkijos valstiečių arimo ir sėjos įrankiai*, Vaitkevičius B. (red.). *Kraštotyra*: 115–120. Vilnius).

1967 m. baigusi studijas VU paskirta dirbti į LMA Istorijos institutą jaunesniąja moksline bendradarbe (jaunesniąja mokslo darbuotoja). 1969 m. pasirodė priimtinas ir tuometinio Etnografijos sektoriaus vadovės Angelės Vyšniauskaitės pasiūlymas imtis lietuviškų transporto priemonių tyrinėjimo, mat tikėtasi tokio *Atlaso* tomo leidybos. Tuo metu bene vienintelė šia tema mokslinėje spaudoje rašiusi muziejininkė Stasė Bernotienė turėjo galimybę paskelbti tik labai trumpus kinkomojo transporto priemonių paskirties ir gamybos apibūdinimus (Bernotienė Stasė. 1958. *Valstiečių sausumos susisiekimo priemonės XIX–XX a.*, *Iš lietuvių kultūros istorijos* 1: 199–211. Vilnius: Mokslas; Bernotienė Stasė. 1961. *Kinkomojo transporto priemonių gamyba, Iš lietuvių kultūros istorijos* 3: 190–198. Vilnius: Mokslas), kurie jaunajai tyrinėtojai padėjo susigaudyti konstrukcijų įvairovėje rengiant pirmuosius etnografinius klausimynus. Jau iš karto buvo aišku, kad gauta tema labai plati ir reikia nuo daug ko atsiriboti. Institute atlikti medžiaginės kultūros tyrimai pirmiausia vertė atsisakyti papročių ir kai kurių buities dalykų. Jaunesniosios mokslinės bendradarbės pasirinkta sritis – valstietiški darbiniai ir

išeiginiai vežimai – ilgam prikaustė dėmesį ir pareikalavo daug pastangų. Buvo sukurta nauja lauko tyrimų metodika, visoje Lietuvoje atlikti nuoseklūs lauko tyrimai. Sukaupta gausi rašytinė ir iliustracinė medžiaga, apibendrinta, susisteminta ir pateikta žemėlapiuose, atskleidžiančiuose etnografinių sričių savitumus, buvo kaskart pristatoma instituto rengiamose konferencijose ir jų pagrindu leidžiamose straipsnių serijose *Archeologiniai ir etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje* (Laniauskaitė Janina. 1972a. Pakinktai darbinuose ratuose Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, *Archeologiniai ir etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1970 ir 1971 m.*: 131–141; Laniauskaitė Janina. 1974. Vežimų (ratų) medžiaga ir jos paruošimas XIX a. pab. – XX a. pr., *Archeologiniai ir etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1972 ir 1973 m.*: 153–156; Laniauskaitė Janina. 1977a. Valstiečių darbinių rogių konstrukcija ir forma XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, *Archeologiniai ir etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1975 ir 1976 m.*: 86–100) ir *Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje* (Laniauskaitė Janina. 1975b. Vežimų meistrai ir jų įrankiai XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje, *Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1974 m.*: 108–125; Laniauskaitė-Morkūnienė Janina. 1981a. Kinkymas su antšonėmis Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje, *Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1979 ir 1980 m.*: 71–72; Laniauskaitė-Morkūnienė Janina. 1981b. Kinkymo pavalkais su viržiais paplitimas Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje, *Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1979 ir 1980 m.*: 73–75; Morkūnienė Janina. 1983a. Darbinio kinkymo plėškėmis būdai ir jų paplitimas Lietuvoje XIX a. II pusėje – XX a., *Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1981 ir 1982 m.*: 67–69; Morkūnienė Janina. 1983b. Darbinių plėškių sudėtinės dalys ir medžiaga XIX a. II pusėje – XX a. I pusėje, *Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1981 ir*

1982 m.: 65–67; Morkūnienė Janina. 1985a. Išeiginių pakinktų arealai Lietuvoje XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje, *Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1983 ir 1984 m.*: 56–58; Morkūnienė Janina. 1985b. Pavalkų, kinkomų su lanku, sudėtinės dalys ir medžiaga XIX a. antrojoje pusėje – XX a. pirmojoje pusėje, *Etnografiniai tyrinėjimai Lietuvoje 1983 ir 1984 m.*: 59–62).

Čia labai praverė ir istorikės patyrimas. Tiek pirmieji, tiek ir vėlesni – jau rogių, pakinktų, odininkystės ir kailiadirbystės amatų tyrinėjimai, ypač patys svariausieji – paskelbti monografijose (Laniauskaitė Janina. 1977b. Lietuvos valstiečių kinkomasis vasaros transportas, Vyšniauskaitė A., Laniauskaitė J. *Valstiečių linininkystė ir transportas*: 139–213. Vilnius: Mokslas; Morkūnienė Janina. 1994. *Valstiečių rogės, pakinktai ir jų gamyba*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos leidykla; Morkūnienė Janina. 1997b. Kailių išdirbimas Lietuvoje XIX a. antrojoje – XX a. pirmojoje pusėje, Vacys Milius, Janina Morkūnienė, Irma Šidiškienė. *Amatas ir kūryba*: 106–206. Vilnius: Pradai), LMA mokslo darbuose ir Lietuvos istorijos metraštyje (Laniauskaitė Janina. 1975a. Kaustyti vežimai Lietuvoje iki XIX a. pabaigos, *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai (serija A) 4*: 129–139; Laniauskaitė Janina. 1980a. Kaustytų rogių plitimas Lietuvoje iki XIX a. pabaigos, *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai (serija A) 4*: 83–93; Laniauskaitė Janina. 1980b. Valstiečių rogių apkaustymas Lietuvoje XIX a. II pusėje – XX a. I pusėje, *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai (serija A) 3*: 95–111; Laniauskaitė Janina. 1982. Vienkinkių darbinių rogių konstrukcijos raida Lietuvoje XIX a. II pusėje – XX a. I pusėje, *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai (serija A) 4*: 93–104; Laniauskaitė-Morkūnienė Janina. 1984. Kinkymas pavalkais su viržiais Lietuvoje XIX a. II pusėje – XX a. I pusėje, *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai*

(*serija A*) 4: 113–127; Morkūnienė Janina. 1993. Arklių kinkymo būdai ir jų arealas Lietuvoje XIX a. antrojoje pusėje – XX a. pirmojoje pusėje, *Lietuvos istorijos metraštis* 1991 m.: 35–57) buvo pagrįsti ne tik lauko tyrimais ir literatūra, bet ir archyviniais dokumentais iš VU mokslinės bibliotekos rankraštyno, Lietuvos centrinio valstybinio istorijos archyvo (dabar – Lietuvos valstybės istorijos archyvas), Leningrado (dabar – Sankt Peterburgo) centrinio valstybinio istorijos archyvo, Rusijos geografų draugijos rankraštyno Sankt Peterburge fondų bei kitais šaltiniais. Jie padėjo atskleisti etnografinius, socialinius ir ekonominius vietinės kultūros skirtumus. Etnografiniai lauko tyrimai Lietuvoje, Baltarusijoje bei Lenkijoje, ypač lietuviškosiose salose, leido patikimiau kalbėti apie kultūrinės įtakos XIX–XX a., turėjusias reikšmės tipologiniams arealams ir jų poslinkiams Rytų ir Vidurio Europoje. Lietuviškų transporto priemonių įvairovė susisteminama pasinaudojant Kazimiero Mošyński (Kazimierz Moszyński) tipologija ir susiejant ją su Lietuvos materialinės kultūros formomis. J. Morkūnienės nustatyti tipologiniai arealai leidžia pažvelgti į vyriškus amatus kaip į sudėtingą tarpkultūrinių įtakų Europoje darinį.

1993 m. LII mokslinė bendradarbiė Janina Morkūnienė monografijos *Lietuvos valstiečių kinkomasis vasaros transportas* (Laniauskaitė 1977b) pagrindu apgynė disertaciją. Lietuvos istorijos instituto ir Vytauto Didžiojo universiteto doktorantūros komiteto sprendimu jai suteiktas humanitarinių mokslų daktarės mokslo laipsnis. 1994–2005 m. Janina Morkūnienė – LII vyresnioji mokslo darbuotoja. Paskelbia monografiją *Valstiečių rogės, pakinktai ir jų gamyba* (Morkūnienė 1994), kurioje, kaip ir kituose jos darbuose, ypač daug dėmesio skiriama konstrukcijoms ir technologijoms, išryškinančioms tiriamų

jų realiųjų funkcijas ir gamybos procesą, šių transporto priemonių tipų įvairovę ir paplitimą Lietuvoje.

Janina Morkūnienė daug nusipelnė tyrinėdama ne tik materialias realijas, bet ir lokalius socialinius santykius, technologinės patirties perteikimo bei perėmimo būdus (Laniauskaitė Janina. 1972b. Kuo kernaviškiai važinėjo, Milius V. ir kt. (red.). *Kernavė*: 154–172. Vilnius: Vaga; Laniauskaitė Janina. 1979. Darbinės rogės, *Kraštotyra* IX(2): 63–67. Vilnius: Mintis; Morkūnienė Janina. 1989a. Dzūkijos susisiekimo priemonių gamintojai XIX a. pabaigoje – XX a. pirmojoje pusėje, *Alytaus miesto ir apylinkių istorijos bruožai*: 107–112. Vilnius: Mokslas; Morkūnienė J. S. 1989b. Issledovaniya tradicionnogo krestjanskogo transporta i ich naučno-praktičeskoje primenenije v Litve, Mardosa J. (sost.). *Etnokulturnije tradiciji i sovremennost*: 126–133. Vilnius: Institut istorii Akademii Nauk Litovskoj SSR.; Laniauskaitė Janina. 1990. Račius Vincas Plečkaitis, Tamošiūnas M. ir kt. (red.). *Kudirkos Naumiastis*: 250–254. Vilnius: Mintis; Morkūnienė Janina. 1992. Važiavimo padargų gamyba, Būda V. ir kt. (pareng.). *Rietavo apylinkės*: 327–337. Kaunas: Lietuvos kraštotyros draugija; Morkūnienė Janina. 1995. Kailiadirbystės amatas Lietuvoje XIX a. antrojoje pusėje – XX a. pirmojoje pusėje, *Etnokultūrinės sąveikos, Morkūnienė J. (sud.). Kultūrų sąveika Baltijos regione*: 21–22, 50–51. Vilnius: Lietuvos istorijos institutas). Ji išplėtojo kailiadirbystės ir odininkystės amatų tyrimus. Kolektyvinėje monografijoje *Amatas ir kūryba* (Morkūnienė 1997b) nagrinėjo amato perteikimą, kailių ir odų išdirbimo būdus ir jų paplitimą Lietuvoje XIX a. antrojoje – XX a. pirmojoje pusėje, žurnale *Liaudies kultūra* (Morkūnienė Janina. 1997a. Kailiadirbystė Lietuvoje, *Liaudies kultūra* 2: 46–51; Morkūnienė Janina. 1999. Odininkai Lietuvoje, *Liaudies kultūra* 1: 15–20; Morkū-

nienė Janina. 2001. Liaudiškieji žaliaminės odos išdirbimo būdai, *Liaudies kultūra* 6: 16–25; Morkūnienė Janina. 2002. Kailiadirbystė Lietuvoje, *Liaudies kultūra* 6: 28–36) ir knygų serijoje „Lietuvos valsčiai“ (Morkūnienė Janina. 2004. Odų ir kailių naminio išdirbimo lokaliniai tapatumai, Misius K. (sud.). *Kvėdarna*: 674–680. Vilnius: Versmė; Morkūnienė Janina. 2010. Amatai ir verslai Suvalkijos ekonominės raidos kontekste, www.ilt.lt. *Lietuvos lokaliniai tyrimai* [žiūrėta 2010 05 10]) pateikė pluoštą gausiai iliustruotų straipsnių apie kailiadirbystės amatą, odininkystės mokymąsi ir odos išdirbimo būdus Lietuvoje. Ji nustatė, kad XIX a. antrojoje pusėje – XX a. dėl rinkos ekonomikos sukeltos konkurencijos amatininkų vaikų ir paauglių kultūrinis ugdymas vyko uždariau, negu agrarinės kultūros jungiamose kaimų bendruomenėse apskritai. Vengiant profesinių žinių nutekėjimo, svetimiesiems – ne giminaičiams ir kitų tautybių žmonėms – jos buvo perteikiamos už atlygį pinigais arba natūra – atodirbiais. Tik ypatingais atvejais kaimo bendruomenės nariui, netekusiam maitintojo ar pragyvenimo šaltinio, jos buvo kaip labdara tradiciškai suteikiamos veltui. Ši tema plėtojama toliau, gilinantis į verslų ir amatų sąsajas su ekonomika lokaliuose bendruomenėse.

Janina Morkūnienė savo tyrimų rezultatus naudojo ir švietėjiškiems tikslams. Nuolat tyrinėtomis temomis rengė ir platino kraštotyriminkams pritaikytus etnografinius klausimynus, etnografinėje metodinėje literatūroje paskelbė susistemintų kailiadirbystės ir odininkystės klausimynų (Morkūnienė Janina. 2007. Pakinktai ir jų gamyba; Kailiadirbystės ir odininkystės amato mokymasis; Duomenys apie odą ir kailius; Kailių išdirbimas; Pirminis kailių ir odų konservavimas; Odų išdirbimas; Žaliaminės odos (sirmečio) išdirbimas, Merkienė I. R. (sud.). *Šiokiadienių ir šventadienių*

etnografija. Etnografinių duomenų rinkimo pagrindai: 179–192. Vilnius: Versmė). 1978 m. ji buvo įtraukta į „Arklis“ muziejaus tarybą ir talkino šio muziejaus įkūrėjui prof. Petriui Vasinauskui rengiant pirmąją muziejinę ekspoziciją. XX a. devintajame dešimtmetyje ir vėliau LII ir Lietuvos jaunimo turizmo centro Jaunųjų etnografų mokyklos moksleiviams skaitė paskaitų

apie lietuviškas transporto priemones. Jubiliatės darbai – svarus įnašas į Lietuvos etnologijos mokslą. Čia ir teorinės išvalgos, ir preciziškai užfiksuotos jau sunykusio tradicinės agrarinės kultūros sluoksnio realijos, kurios ir šiandien visuomenei svarbios kaip taikomosios etnografijos medžiaga, naudinga vietinės kultūros įvaizdžiui sukurti.

Irena Regina Merkienė